

Časopis pro pěstování matematiky a fysiky

Spolkový věstník

Časopis pro pěstování matematiky a fysiky, Vol. 69 (1940), No. Suppl., D105--D108

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/121001>

Terms of use:

© Union of Czech Mathematicians and Physicists, 1940

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

SPOLKOVÝ VĚSTNÍK.

Zápis o řádné valné schůzi JČMF, konané dne 21. prosince 1939 ve fyzikální posluchárně reálky v Praze I, Dušní 7.

Úřadující místopředseda v. š. r. *Petra* po uplynutí lhůty předepsané 6. čl. stanov zahajuje valnou schůzi za přítomnosti 26 členů. Omluvili se prof. *Bydžovský* a prof. *Hlavatý*.

1. Prof. *Vyčichlo* navrhuje, aby se nečetl zápis předešlé valné schůze, ježto byl ve spolkové kanceláři všem členům vyložen k nahlédnutí. Schváleno jednomyslně. Předsedající vzpomíná členů, kteří v uplynulém správním roce zemřeli: prof. *F. Nachtikal*, prof. *V. Houžvička*, prof. *J. Klobouček*, v. rada *F. Lang*, prof. *J. Liška*, prof. *J. Ondrouch*, jakož i zakladatele *Marešova fondu*, v. l. r. *J. Mareše*, kterýžto projev vyslechli přítomní stojíce.

2. Zprávy funkcionářů se nečtou, ježto byly otištěny v Časopise. Ředitel doplňuje a vysvětluje výroční zprávu některými poznámkami. K slovu se nikdo nehlásí.

3. Prof. *Lenz* podává zprávu kontrolujících komisařů a navrhuje, aby byla vzata výroční zpráva na vědomí, závěrečné účty schváleny a uděleno absolutorium výboru za správní rok 1938/39, jakož i aby bylo výboru a zejména řediteli poděkováno. Schvaluje se jednomyslně.

4. Doplnovací volby se konají aklamací po návrhu dr. *Špačka*, proti němuž není námitek, a to podle kandidátky předložené výborem. Zvoleni byli jednomyslně: předsedou na 3 roky *Kössler*, členy výboru na 3 roky *Hlavatý*, *Ingriš*, *Kalina*, *Petra*, *Valouch*, *Vyčichlo*, *Zachoval*, na 2 roky *Link*, na 1 rok *Simerský*; náhradníky na 1 rok *Ilkovič*, *Martan*, *Menšík*, *Pata*, *Rössler*, *Setzer*; kontrolujícími komisaři na 1 rok *Lenz*, *Šalomon*, *Zahrádka*; členy vědecké rady, matem. sekce, *Knichal*, *Kořítnek*, *Vojtěch*, fysik. sekce, *Dolejšek*, *Horák*, *Petržilka*. Zvolení, pokud jsou přítomni, volbu přijímají. Předsedající vzpomíná odstupujících členů místoředitele dr. *B. Maška*, prof. dr. *F. Nušla*, prof. dr. *K. Petra* a ředitele dr. *M. Šmoka* a děkuje jim vřelými slovy za dlouholetou činnost ve výboru a obětavou podporu snah Jednoty.

5. Ředitel dr. *Valouch* předčítá a odůvodňuje návrh na změnu stanov. Čl. 1. schválen bez debaty ve znění: „Jednota českých matematiků a fysiků, jejímž sídlem je Praha, má za účel pěstovati vědy matematické a fysikální“.

Rovněž změny ostatních článků stanov byly schváleny jednomyslně. Debaty se zúčastnili *Kössler*, *Lenz*, *Link*, *Nováková*, *Trkal*, *Wangler*. Dosavadní členské příspěvky byly rozděleny na vlastní příspěvek a na předplatné na „Časopis“, který je každý člen povinen odbírat.

Jednomyslně byla schválena výše členských příspěvků: Zakládajících členů 500 K (korporací 1000 K), skutečných 20 K (korporací 22 K), na Slovenskú 25 K, v ostatní cizině 30 K, činných 10 K a předplatné na Časopis 20 K (všichni členové).

Na návrh předsedajícího zplnomocňuje valná schůze jednomyslně výbor, aby ve schválených stanovách provedl změny.

6. Volné návrhy. Ředitel předčítá návrh výboru, aby byli dr. *Karel Čupr*, profesor české techniky v Brně, a dr. *Jan Vojtěch*, profesor čes. techniky v Praze, zvoleni čestnými členy. Návrh byl schválen jednomyslně bez debat.

Ředitel čte návrh ing. *Em. Klíera* z Plzně, týkající se vydávání Hvězdářské ročenky; byl odkázán výboru k dalšímu jednání.

Prof. dr. *Schuster* doporučuje, aby pro jednotlivé oddíly Časopisu nebyl stanoven pevný rozsah, aby v metodické části, již jest redigovati s jednotného stanoviska, nebyly otiskovány články primitivní. Po vysvětlivkách ředitele a dr. *Wanglera* byl podnět ten odkázán redakci k dalšímu jednání.

Ježto se k slovu nikdo již nehlásil, ukončil předsedající valnou schůzi přáním příjemných Vánoc.

Výbor JČMF pro správní rok 1939/40 se skládá z těchto členů:

Předseda: Dr. *Miloš Kössler*, profesor Karlovy university v Praze (do konce r. 1942).

Místopředseda: *Stanislav Petra*, vrch. školní rada v. v. v Praze (1942).

Ředitel: Dr. *Miloslav Valouch*, sekční šéf v. v. v Praze (1941).

Pokladník: Dr. *Bohumil Bydžovský*, profesor university Karlovy v Praze (1940).

Jednatel: *Stanislav Teplý*, profesor při zemské školní radě v Praze (1941).

Knihovnici: Dr. *František Závíška*, profesor university Karlovy v Praze (1941).

Dr. *Karel Rychlík*, profesor vys. učení techn. v Praze (1941).

Dr. *Viktor Trkal*, profesor university Karlovy v Praze (1940).

Účetní správce: Dr. *Josef Štěpánek*, vrchní školní rada v. v. v Praze (1941).

Zapisovatel: Dr. *František Lehar*, profesor při zem. školní radě v Praze (1940).

Bez zvláštní funkce: Dr. *Václav Hlavatý*, profesor Karlovy university v Praze (1942).

Dr. *Josef Hrdlička*, docent vys. učení techn. v Praze (1941).

Dr. *Václav Hruška*, profesor vys. učení techn. v Praze (1941).

Václav Ingriš, vrchní školní rada v Praze (1942).

Dr. *Vojtěch Jarník*, profesor university Karlovy v Praze (1940).

Dobroslav Kalina, ředitel reálky v Praze X (1942).

Ing. dr. *Rudolf Kukač*, profesor vys. učení techn. v Praze (1940).

Doc. dr. *František Link*, profesor I. reál. gymnasia v Praze XII (1941).

Dr. *Jaroslav Šimerský*, ředitel řád. dívč. reál. gymn. v Praze II (1940).

Dr. *Miloslav A. Valouch*, profesor vys. učení techn. v Praze (1942).

Doc. dr. *František Vyčichlo*, profesor reálky v Praze X (1942).

Dr. *Alois Wangler*, zemský školní inspektor v Praze (1940).

Dr. *Ladislav Zachoval*, asistent vys. učení techn. v Praze (1942).

Josef Žďárek, profesor I. průmyslové školy v Praze I (1940).

Náhradníci (na správní rok 1939/40):

Dr. *Dionýs Ilkovič*, profesor reálky v Praze X.

Miroslav Menšík, profesor reálky v Praze I.

Dr. *Karel Rössler*, profesor reálky v Praze VII.

Ota Setzer, profesor reál. gymnasia v Kralupech n. Vlt.

František Martan, posluchač v Praze.

Karel Pata, posluchač v Praze.

Kontrolující komisaři (na správní rok 1939/40):

Dr. *Václav Lenz*, profesor vys. učení techn. v Praze.

Dr. *Bedřich Šalamon*, profesor university Karlovy v Praze.

Dr. *Antonín Zahradka*, profesor v. v. v Praze.

Vědecká rada. Členové sekce matematické (do konce r. 1942):

Dr. *Vladimír Kořinek*, profesor university Karlovy v Praze, pořadatel.

Dr. *Vladimír Knichal*, docent university Karlovy v Praze.

Dr. *Jan Vojtěch*, profesor vys. učení technického v Praze, předseda.

Delegát výboru: dr. *Vojtěch Jarník*.

Členové sekce fysikální (do konce r. 1942):

Dr. *Václav Dolejšek*, profesor university Karlovy v Praze, předseda.

Dr. *Zdeněk Horák*, docent vys. učení techn. v Praze, pořadatel.

Dr. *Václav Petržlka*, docent university Karlovy v Praze.

Delegát výboru: dr. *Miloslav A. Valouch*.

Výbor brněnského odboru pro správní rok 1939/40:

Předseda: Dr. *Ladislav Seifert*, profesor Masarykovy university v Brně (1942).

Místopředseda: Dr. *Karel Koutský*, profesor dívč. reál. gymnasia v Brně (1940).

Jednatel: Dr. *Karel Čupr*, profesor české techniky v Brně (1942).

Pokladník: Dr. *Josef Klíma*, profesor české techniky v Brně (1940).

Knihovník: Dr. *Josef Sahánek*, profesor české techniky v Brně (1940).

Bez zvláštní funkce: Dr. *Ladislav Morávek*, profesor při zem. škol. radě v Brně (1940); zemřel 25. ledna 1940.

Ing. *Jan Osolsobě*, ředitel Západoomoravských elektráren v Brně (1940).

Dr. *Viktor Teissler*, profesor Masarykovy university v Brně (1942).

Náhradníci: Dr. *Tadeáš Gajdoš*, asistent Masarykovy university v Brně (1940).

František Kozumplík, posluchač v Brně (1940).

Revisoři: Dr. *Bohumil Kládivo*, profesor české techniky v Brně (1940).

Dr. *Miloš Neubauer*, profesor gymnasia v Brně (1940).

Matematická sekce vědecké rady pořádala ve středu dne 24. ledna 1940 členskou schůzi, na jejímž programu byla přednáška prof. dr. Vladimíra Kořínka: Čísla iracionální. (Srovnání způsobů, jimiž se zavádějí.)

Přednášející vyložil dva hlavní způsoby, jimiž se definují čísla iracionální: definicí pomocí Dedekindových řezů a definicí pomocí Cantorových (fundamentálních) posloupností. Definice pomocí Dedekindových řezů je jednodušší. Definice pomocí Cantorových posloupností je mnohem složitější, má však za to jiné výhody, především tu, že je to definice obecnější. Dedekindovy řezy lze sestřojovat v každém tělese uspořádaném, kdežto Cantorovy posloupnosti i v každém tělese, pro jehož elementy a jest definována jistá funkce $h(a)$, která se nazývá hodnotou a má tyto vlastnosti absolutní hodnoty: 1. funkční hodnoty $h(a)$ jsou elementy jistého uspořádaného tělesa, 2. platí

$$h(0) = 0, h(a) > 0 \text{ pro } a \neq 0, \\ h(a + b) \leq h(a) + h(b), h(ab) = h(a)h(b).$$

Pomocí fundamentálních posloupností lze na př. sestřojiti z Gaussova tělesa „racionálních komplexních čísel“ těleso všech komplexních čísel stejně, jako sestřojujeme z tělesa čísel racionálních těleso čísel reálných. Za $h(a)$ vezmeme v tomto případě absolutní hodnotu komplexního čísla a .

Tato přednáška byla první z řady přednášek, které mají jednati o některých základních otázkách matematiky, určených všem členům JČMF zajímajícím se o matematiku. Přednášky nebudou předpokládati žádných speciálních matematických vědomostí. Na pozvánkách budou tyto přednášky vždy zvláště označeny. Mimo tyto přednášky o základních otázkách matematiky budou se ovšem konat i obvyklé přednášky vědecké.

Fysikální sekce vědecké rady pořádala 2 schůze:

Dne 15. května 1939 přednášel prof. dr. V. Dolejšek a K. Žadkevič: Absorpční spektra a optické elektrony trojmočných iontů vzácných zemin.

Byl studován vliv rozpustitelů na polohu absorpčních pásů roztoků soli praseodymu a neodymu. Výsledky potvrzují na kationtech platnost teorie Scheibeho. Hodnoty posunu jsou pro všechny absorpční pásy obou vzácných zemin řádově stejné a daleko menší než u jiných látek. Tento zjev se vysvětluje malou deformabilitou chromoforů zkoumaných látek. Rozšíření pásů, které doprovází jejich posun a které jest řádově též velmi malé, vysvětluje se stejně jako posun pásů. Oba tyto zjevy (posun a šířka) ukazují, že optické elektrony trojmočných iontů vzácných zemin jsou odstíněny oproti vnějším vlivům a tedy leží uvnitř iontů. Tato fakta ukazují též, že nové autory nalezené absorpční pásy ultrafialové části spektra některých roztoků soli praseodymu a neodymu nemohou patřiti trojmočným iontům nýbrž iontům komplexním nebo solvantům. (Publikováno: Collection, 11 (1939), 196—210.)

Dne 22. května 1939 přednášel prof. dr. Václav Dolejšek a ing. C. Alois Brandejský: O hranici citlivosti registrace spekter X metodou počítače.

Dosavadní výsledky ve spektrometrii X vedou k otázce, zda jsou ionisační metody registrační citlivější než metody fotografické. Tak američtí autoři se kloní k názoru, že metody ionisační jsou mnohem citlivější, ale výsledky dosažené v tomto oboru dosud toto tvrzení nedokazují. Autoři konstruovali počítač, který je citlivý pouze ve velmi malém prostorovém úhlu, který je přibližně $\frac{1}{10000}$ celého prostoru. Tím se stává počítač výhodným pro spektrální měření pomocí paprsků X, neboť malý úhel působí takové snížení rušivého vlivu kosmického záření a radioaktivity, že se jejich vliv projeví asi jedním impulsem za 100 sec. Za předpokladu, že je možno stanoviti energie, které převyšují 50% normálního spádu, je citlivost počítače 10^{-21} coulomb sec^{-1} . Vykonaným měřením bylo zjištěno, že statistické kolísání záření X je menší než statistické kolísání záření radioaktivních preparátů. Při studiu K-linií α_1 a α_2 mědi bylo ukázáno, že rozlišovací mohutnost aparatury s tímto počítačem dává krajní rozlišovací mohutnost dosud docílenou. Naproti tomu vysoké citlivosti aparatury není možno užiti ke studiu slabých linií vzhledem k difusním zářením od nepravidelných vad krystalů. Ionisační metody mohou ovšem značně snížiti expoziční doby a bude možno jich s výhodou použiti tam, kde difusní záření nevádí, na př. při studiu Comptonova zjevu.

Knihy z členské knihovny JČMF si mohou pražští pp. členové vypůjčovati tak, že odevzdají v kanceláři Jednoty v Praze II, Žitná 25, v pondělí, ve středu nebo v pátek od 13^h do 16^h žádanky o knihy, které si chtějí vypůjčiti (autor, název a příp. další data) a v několika dnech si knihy v těchže hodinách vyzvednou a vyplní vypůjčení lístek. Mimopražským členům se zasílají půjčené knihy jako dosud poštou. Znovu se upozorňuje, že si mohou vypůjčovati knihy z členské knihovny jen ti členové, kteří řádně zaplatili členské příspěvky.